Reg No M .537.

ఆంధ్రలక్ష్మి.

సంపుటం 2. మాసపత్రిక. సంచిక 9.

Kallepalle Venkata
Ramanamma.
Andhra lakshmi

Kallepalle Venkatā
Ramanamma.
Andhra lakshmi

శ్రీ [illegible] ష్టన పాణి దివాన్ బక్షీ మహాపాత్రులుంగారు, మాక్క దారు వాహన.

శ్రీ [illegible] దా కామేశ్వరరావు వాసుకు గారు

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహారాణీ సాహెబా వారు, తునిసంస్థానము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాణీ కాకర్లపూడి అప్పలనరసాయమ్మ అయ్యగారు
రామచంద్రపురం

శ్రీమతి వాఢ్రేవు పద్మనాభమ్మగారు, పిఠాపురం

పోషకులు.

శ్రీమతి గాదె మాడిసదుశమ్మగారు
" గజవిల్లి సుభద్రమ్మగారు
" దినవర్తి రాజ్యలక్ష్మమ్మగారు
" ఉన్నవ మహాలక్ష్మమ్మగారు
" పేర్ల అన్నపూర్ణమ్మగారు
" దుగ్గిరాల రమణమ్మగారు
" కోమ్మూరు లక్ష్మీనరసమ్మగారు
" వేముల చంద్రమతమ్మగారు
" చతుర్వేదుల సుబ్బమాంబగారు.
" వైశ్యరాజు సూరయ్యరాజుగారు
" అన్నసూరి బుచ్చయ్య శ్రేష్టిగారు
" ఆయుర్వేద బి. శ్యామసుందరరావు బ్రదర్సు గారు.
" చెంగాళం మృత్యుంజయ నాయుడు గారు
" బొగ్గిశి నారాయణ నాయుడు గారు
బా॥ రాజారావలపల్లి కామోజీ నాయుడు గారు

,, అప్పికట్ల సుబ్బనాథం పంతులుగారు
,, నల్లి శివయ్యగారు

సహాయులు.

శ్రీమతి వరహాగిరి వెంకటసుబ్బమ్మగారు
,, మాలెల్లి సుబ్బలక్ష్మమ్మగారు
,, నాళం రామలింగయ్యగారు
,, తాడిమేటి శేషగిరమ్మగారు
,, కంభాన సీతాయమ్మగారు
,, ఉన్నవ వెంకట సత్యనారాయణమ్మగారు
,, కొల్లూరు సోదెమ్మగారు
,, పులిపాకం వెంకటరమణమ్మగారు
,, కాకలి వెంకటరత్నమ్మగారు
మ॥రా॥రా॥ మల్లెల గంగయ్యగారు
,, పోచిరాజు రాజేశ్వరరావుగారు
,, గ్రీసుగంగమ్మరు చాతానిరోడు మద్రాసు, మొత్తేసు
,, నూతి రామమూర్తిగారు
,, కొండాడ న్యాపతిసుబుద్ధిగారు
,, శ్రీరాజా విక్రమదేవ వర్మగారు.
,, పరిమళ లక్ష్మీనృసింహం పంతులుగారు.
,, కళ్ళేపల్లె రాజేశ్వర రావుగారు.
,, మురుకట్ల శివరామయ్య భక్తగారు.
,, ధవళే సూర్యనారాయణ నాయుడుగారు.
,, కళ్ళేపల్లె మల్లవరామ మూర్తిగారు.
,, తాటికొండ లక్ష్మీనారాయణగారు.
,, కోటిని కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు

,, పిత్తి బలరామస్వ నాయుడుగారు.

,, పిత్తి జానకిరామస్వ నాయుడుగారు.

,, మేడిద వెంకటస్వామినాయుడుగారు.

,, శ్రీ జనార్దనపాత్రి ఖడింగా గారు.

,, శెట్టి అప్పలస్వామినాయుడుగారు.

,, వజ్జలవారు శ్రీనివాసరావు పంతులుగారు.

,, పోట్నూరు జగ్గారావుగారు.

శ్రీమతి కల్లేపల్లె వెంకట రమణమ్మ

పత్రికాధిపురాలు.

విషయసూచిక.

ఆంధ్రసోదరీసమాజము, హైదరాబాదు.

ఈసమాజపు ప్రథమ వార్షికవృత్తాంతపత్రికను కృతజ్ఞతా పూర్వకముగా నందుకుంటిమి. ఇయ్యది 1922 సం॥ రం॥ శప్టంబరు తే 3 దీని స్థాపింపఁబడినది, ఈసమాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి పండిటిపీర రాఘవమ్మగారును, కార్యదర్శినియగు శ్రీమతిఅకణి సావిత్రమ్మగారును సహాయకార్యదర్శినులగు శ్రీమతి చూడామణమ్మగారును, నడింపల్లి సుందరమ్మగారును చేసిన పరిశ్రమ ప్రశంసనార్హము. సమాజము 16 గురు సభ్యురాండ్రతో నారంభింపఁబడి సంవత్సరాంతమగుసరికి 20 మం అయిరి.

సుప్రసిద్ధ వైద్యశిరోమణులగు డాక్టరుమల్లన్నగారిధర్మపత్నియు, నాంగ్లేయ మహారాష్ట్ర భాషలయందపార పాండిత్యముగల విదుషీమణియగు శ్రీమతి అహల్యాభాయిగారి ఆధిపత్యమున నీప్రథమవార్షికోత్సవమతి వైభవముతో జరుపఁబడినది. మేమాయుత్సవమున కాహ్వానింపఁబడియుఁ గార్యభారమున నేగఁజాలకపోయినందులకు కించనొందుచు క్షమింప నా సమాజకురాండ్రను ప్రార్థించుచున్నాము.

ఈ సమాజాంగముగ నొక పాఠశాల నలుగురువిద్యార్థినులతో స్థాపింపఁబడినందులకెంతయు సంతసించెదము. సదుద్యములకనేకవిఘ్నములు సంభవించుటస్వాభావికము. అట్లనే ఈయుద్యమమునగూడ నుదారస్వభావయు, స్త్రీవిద్యాభిమాననీయయు శ్రీయుత సేటులాల్జీమెగ్జిగారి ధర్మపత్నియునగు శ్రీమతి హీర్ భాయిగారియొక్కయు, సమాజమునకు మణివై విలసిల్లుచుండిన శ్రీమతిచూడామణమ్మగారియొక్కయు నకాలమరణములపారనష్టము కలిగించినవి. అందులకు మాయనుతాపమును, [illegible] తెలుపుచున్నారము.

పత్రికాధిపురాలు.

ఆంధ్రలక్ష్మి.

శా॥ శ్రీ సమ్యంబగ నాంధ్రదేశ మహిళా శ్రేణికి సాహాయ్యమై
పారీణోత్తమ సూనృతాంధ్ర కవితా జ్ఞానార్థ విజ్ఞానమై
ధీయుక్తాగ వివేకముఖ్య సుగుణా ధేయంబునై యుం - హాం
వాసిన్ వర్ధిలి "ఆంధ్రలక్ష్మి" మనుమా ఆచంద్ర తారార్కమున్

సంపుటము 2 } బరంపురం, గంజాంజిల్లా. డిసెంబరు 1923 { సంచిక 9.

ప్రార్థనము

ఉ॥ దేవ! మహానుభావ! భవ * దీయవిధాన మదెట్టిదో; సదా
నీ వను రూపమే హృదయ ✿ నీరజ మందున నిల్పి భక్తి నీ
సేవలొనర్చు మమ్ము భుజశౌ ✿ ర్యము మహాత్ముల చెప్పు దప్పక
ప్రాపున జేర గలంచి భుజ * నావలి బ్రోతువు లోకనాయకా

చ॥ సవనము లెవ్వంచు నీ చరణ ✿ సారసము ల్మదినమ్మి యుచ్చ సం
పదల నాశించి వర్తిలున * మాయికులన్ గికురించు ద్రోహుల
గదలను మాన్పగ చెలంగ * గా సంహరింతువు సజ్జనాళి నా
పదల ... సేవవు ✿ పరమపురుషా! లోకనాయకా

బాలనీతికథ

మనము సంఘజీవులము. అనఁగా ననేకుల మొకచోఁ గలసి కాపురముండువారము. అందుచే నొకరిసాహాయ్య మొకరము కోరుచు పరస్పర స్నేహముతో నుండ వలసిన వారమగుటచే నొక్కొక సంఘముగాఁ గూడి యొక్కొక దేశమున నివసించుచున్నాము. ఇటుల పరస్పర స్నేహముగలవారు మిత్రులనఁబడుచున్నారు. ఈ మైత్రి లోకములో నిప్పుడు కార్య సాధన కొరకు చేయఁబడుచున్నది గాని నిజమైన మైత్రిగా నెంచబడుటలేదు నిజమగు మిత్రుఁడు లభించుట దుర్లభము. అట్టి మిత్రుడు తన ప్రాణమును కూడ తృణమువలె నెంచి స్నేహితుని కొరకు పాటుపడును. జటాయువను ఖగము రాముని భార్యయగు సీతకై రావణునితో యుద్ధముచేసి తన ప్రాణములను గోలుపోయెను కర్ణుఁడు దుర్యోధనునకై పాండవులతో కలహించి మరణించెను. సుగ్రీవుఁడు రామరావణ యుద్ధములోను శ్రీకృష్ణుఁడు కురు పాండవ యుద్ధములోను మిగులగాసిల్లి కార్యములను సాధించిరి. అట్టి స్నేహితు లెంతయో పుణ్యము చేసికొనిన వారికిగాని సామాన్యులకు దొరకరు. సాధారణముగ మనకు దొరకు స్నేహితులు తమ కార్యములు సాధించుకొనుటకై చూచెదరుగాని మన కార్యములకు సాహాయ్యమొనరింప వెనుదీతురు. ఇందు కుదాహరణముగ నొక కథఁ జెప్పెద నాలింపుడు.

పూర్వకాలమున నొకానొక వనమున నొక చెవులపిల్లి

వాసముచేయు చుండెను. అది మిగుల కుశాగ్రబుద్ధి, దయగల చిన్న సాధుజంతు వగుటచే నావనమునఁ గాపురముండు తక్కిన సాధు జంతువుల కాపద సంభవించు కాలమును ముందుగా గ్రహించి వానివానికిఁ దెలుపుచుండును. అందుచే తక్కిన జంతువులన్నియు నీ కుందేలుతో మైత్రిగలిగి వర్తింపుచుండి దాని కేవిధమగు నాపద సంభవించినఁ దమతోఁ జెప్పినయెడలఁ దప్పక కాపాడెదమని బాసయిచ్చినవి.

ఇట్లుండ నొకానొక దినమ్మునఁ గొందరు వేటగాండ్లు ఆవనమునఁ బ్రవేశించి కుందేళ్లను వేటాడుటకై తమకుక్కల నుసిగొల్పిరి. ఇట్లు యాపత్కాలంబున తనస్నేహితులు తనకు సాహాయ్యముచేసెదరను నమ్మకముతో కుందేలు మొట్టమొదట నొక గుఱ్ఱము కడకేగి తనకు రాఁబోవు నాపద నెరిగించి తనను దానివీపుమీఁద నెక్కించుకొని ఆక్రూరశునకములకు దూరముగా తోడ్కొనిపోయి తన ప్రాణరక్షణము గావింపుమని మిగుల వినయముతో వేడుకొనెను. అందుల కాగుఱ్ఱము తాను వెంటనే తనయజమాని పనికేగవలసి యుండుటచే తీరుబడి లేదనియు, వేరొక మిత్రుని ప్రార్థింపుమని యయ్యది తప్పక తోడుపడుననియు జెప్పి తప్పించుకొనెను. వెంటనే కుందేలొక యావుకడ కేగి సాయమునే ప్రార్థించెను. అదియు నప్పుడే తన యజమాని తన పాలుపిదుకు వేళకావచ్చినది గాన తీరుబడిలేదనియు వేరొక జంతువును కోరిన తప్పక సాహాయ్యమొనరించుననియు చెప్పి తప్పిం

చుకొనెను. తుదకా కుందేలొక మేకయొద్దకేగి అటులనే ప్రార్థించెను. అదియు కుక్కలు కుందేళ్లను వలె పోట్లేళ్లను కూడ వేటాడునుగాన దానితో పాటు తానును చావవలసివచ్చునని సాకు చెప్పి తప్పించుకొనెను. ఇటులకుందేలు తన స్నేహితుల నందరి నివేడుకొనెను. అందరును నేదియో మిషచెప్పి తప్పించుకొనిరి. అంతట కుందేలు విసిగివేసరి తనలో తనకెందరో స్నేహితులు గలరని గర్వించు చుంటిననియు, తుదకొక్క స్నేహితుడైన లేకపోయెననియు పరులను నమ్ముకొని మోసపోవుటకన్న స్వయంసహాయమే సర్వోత్తమమైనదని గ్రహించి తుప్పల సందులనుండి రెండవ కంట పడకుండ పరుగెత్తి పారిపోయి నిరపాయమగు నొక ప్రదేశమునకేగి ప్రాణములఁగాపాడుకొనెను

—(o)—(o)—(o)—

పొట్టిలగునా.— వేజరుక్లారెన్సు అనునతడు 18 అంగుళముల పొడవును 17 పౌనులు బరువు నుండెనట సాధారణముగా అతనిని చొక్కా జేబులో వేసుకొని పోవచ్చునట. మరిషివలెనుబొమ్మవలెనుయుండు యీవిచిత్రస్వరూపమునుకన్న తల్లి తండ్రులెవరో తెలియలేదు. ఆహా! వెంపలిచెట్టు నెక్కుటకు నిచ్చెన నుపయోగించుమానవు లికముందు జనింతురనిన మన పూర్వుల శాల్యములు పొట్టిలగునా? [నవ్వులతోట]

———

శ్రీ శారదాంబాయనమః

ఆశీర్వచనము.

(శ్రీయుత వఝ్ఝుల వేంకటేశ్వరులు గారు)

శా॥ శ్రీలాలిత్యపదార్థగుంభనల న • చ్ఛృంగారమాధుర్య వి
ద్యాలీలానిపుణత్వపండిత కవీ • ద్రాళిప్రభా యుక్తమై
చాలా నీతి హిత ప్రబోధన కళా • ప్రారంభ సంరంభమై
శ్రీలక్ష్మీప్రయుతాంధ్రలక్ష్మివిభవ • శ్రీబొల్లునప్రశాంతమున్

శా॥ శీలత్వాదిగుణప్రధానపతి సం • సేవానురాసక్త న
ద్బాలారత్నసమాదృతిప్రకటనా • భావానుకూలప్రభా
లీలన్ సాదరణీయమై సుగుణ వ • ల్లీభూషణాగారమై
శ్రీలక్ష్మీప్రయుతాంధ్రలక్ష్మి విభవ • శ్రీబొల్లునప్రశాంతమున్

శా॥ బాలానీకనిరంతరప్రణుతమై • పద్మంబునన్లక్ష్మియుం
బోలెన్ శ్రీకమలాసతీవిభవ సం • పూర్ణాంధ్రదేశంబునన్
శ్రీలక్ష్మీనతినాగధీరనుత కీ • ర్తిస్ఫూర్తిశోభిల్లునా
శ్రీలక్ష్మీప్రయుతాంధ్రలక్ష్మి విభవ • శ్రీబొల్లునప్రశాంతమున్

శా॥ ఏలక్ష్మీసమపత్రికోత్తమము ధీ • రేంద్రప్రశోభాంధ్రదే
శాలంకారమొ; యెద్దియాంధ్రవర వి • ద్యాపత్రికానంతరి
మ్మాలింపందగు; నెద్దిలోకమున న • మ్యక్కీర్తిరాజిల్లునా
శ్రీలక్ష్మీప్రయుతాంధ్రలక్ష్మి విభవ • శ్రీబొల్లునప్రశాంతమున్

శా॥ పాతివ్రత్యమహాత్వభర్తృహితసే • వాధర్మసన్మార్గవి
ఖ్యాతన్యాయనువర్తనా సతత స • త్యత్యాగశీలాది స
న్నీతుల్పొంధల నాతిమిన్నలకు సం • తేజేయు శ్రీమన్మహ
తీతఖ్యాతియుతాంధ్రలక్ష్మి వెలయున్ • ధీరాంధ్రదేశంబునన్

శా॥ హిందూరాజ్యసమస్తవిప్ర విపులా • ధీ శార్యశూద్రప్రజా
బృందాగారకలాపసంతతనట • చ్ఛ్రీభామినీరత్న సా
మందానందకటాక్షదృక్పతనసం • ప్రాప్తాఖిలాశాంతిసం
స్పద్దోత్కీర్తిసుతాంధ్రలక్ష్మిజయసం • వర్తిన్వెలుంగుంధరన్

ఉ॥ తారకలందు చందురు వి • తంబున సంతత మాంధ్రలక్ష్మి శ్రీ
భారత రాజ్యలక్ష్మియయి • పర్విస్తుతులంగొని భూరివైభవ
శ్రీగమణీయమైనుగుణ • సేవితమై లలనోపయోగమై
ధీరవరేణ్య పూజ్యమయి • తేజరిలుంధరణీతలంబునన్

కం॥ ధీమజ్జన సంశోభ్యము
భామలకున్మేలుబంతి • బహుసద్గుణబో
ధామేధానైపుణ్యము
శ్రీమంతంబాంధ్రిలక్ష్మి • చెన్నలరారున్

ఉ॥ పటుతరబుద్ధిశుద్ధి వరి • పాకలనస్ఫుటవక్తృనిర్గతి
స్ఫుటనయవాగ్విలాసగతి • భూమణసం విదితాంధ్రిలక్ష్మి
ప్పటికి ధరాతలంబున న • పారయశంబున వెల్గు నల్ల వేం
కటరమణమ్మకీర్తి ప్రతి • గంబులనాటుకొనందిరంబుగన్

మ॥ ధనమత్యంతముగల్గుచో నతిథిస • త్కారక్రియా పుణ్యసా
ధనమో, పండితగేయవర్ధనమొ, కాం • తాలోకసన్మార్గబో
ధనమో, యింకిది మేని జేయుటయ యుక్తంబంచు నెంతేని యు
త్తమమం డెంచి వ్యయించుచున్న రమణ • మ్మన్ బ్రోచు దైవంబిలన్

కం॥ సంకేతవాగర్భాండా
లంకారశ్రీమదాంధ్ర • లక్ష్మీశ్యామ శ్రీ
సంకాశసతీవందిత
వేంకటరమణమ్మ నెలయు • విశ్రుతకీర్తిన్

కం॥ రమణీరత్నంబులకున్
సమబుద్ధిన్ సకలనీతి * సరణుల్ దెల్పన్
సమకట్టిన శ్రీవేంకట
రమణమ్మ యశంబు దిశల * రాజిలుగాతన్

ఉ॥ శర్వసమానులార! విలసద్గుణవార్ధి శశాంకులార యో
సర్వజనంబులార! కవిసత్తములార! మహాత్ములార! యా
శీర్వచనంబునాఁగ నిదె చెప్పిన పద్యములాంధ్రలక్ష్మికిన్
సర్వజన ప్రమోదకర సంగతి నిచ్చితి మేలు గోరుచున్

శ్రీ రామాయ నమః

శ్రీ రఘువంశభూషణ శతకము

ఉ॥ శ్రీ వసుధాకుమారి తన * చీరచెఱంగున స్వేదమార్పఁగా
వీవ ధనుశ్శరంబుల ర * వింబలె లక్ష్మణమూర్తి దాల్చి మా
న్నా విపినాంతరోటజము * నందు సిపాయిగ నిల్వ పేసమిస్
బూవులపాన్పుపై నిదురఁ * బోతిగదా రఘువంశభూషణా

ఉ॥ కాలము వెళ్ళఁబుచ్చితి సు * ఖంబుగ నీదయఁగల్గ నీపయిం
జాలను ముంచనెంచితివొ * వాకిని ముంచెదవో యెఱుంగఁగాఁ
జాలనరుఁడ నాటఁగలు * షంబులుగల్గక మానవందునం
దాలిమిదూలి దొల్లి దయఁ * దప్పకుమీ రఘువంశభూషణా

ఉ॥ మాతనికూర్మిరకర్మ నరి * మాతృకిలనీభవ పంకిలంబునం
జేరిచి యావనత్రయము వి * శిష్టపరిశ్రమ ముంచిమాటుటన్
పైఁగణమాలినట్టి కిటి * చాడ్పున నొక్క నిమేషమేనియుం
బీరిక లేదు నిన్ను విను * తించుటకున్ రఘువంశభూషణా

ఉ॥ శ్రీ వనితాశిరోమణి గ * రిత్తని నీలసమానబుద్ధిచే
వాఁడిరి లేక యులికిని * భక్తకుటుంబము నుద్ధరింపఁగాఁ
దావఁగదయ్య భక్తనిగఁ * గైకొనినన్ను సుకర్మ నేరముల్
నావలనంగనంబడిన * నల్పకుమీ రఘువంశభూషణా

చం॥ తలఁక కసజ్జనంబులకు * దాసుకు సోదర పోషణార్థమై
సలిపిన కామ్యకర్మముల * సంగతిలోఁబడియున్న వాఁడ మా
యలు సుళువైన నక్కవిన * యంబులు చాటునఁ గాంచి మ్మహాశివల్
నలువురిలోనఁ జేసితిను * నవ్వకుమీ రఘువంశభూషణా

ఉ॥ నీతెనిఁ జెప్పవచ్చుఁ దన * నేర్పుకొలందిని లాతివారి కా
రీతిని నీభవంబునఁ జ * రించుట కష్టము మార్గలోక సం
ప్రీతినిమిత్తమై నిపము * వేషము కైతవభావమౌని ప్ర
ఖ్యాతికి నిఁగోటి దాఁచబని * గాదుసుమీ రఘువంశభూషణా

చ॥ పరమకృపాప్రదీప్తి నరి * వర్గము నింద్రియపంచకోద్ధతిన్
దరిమినమానులెల్ల వని * తాళనకాదులపట్ల దాసులై
తిరిగిరి జన్మకున్ సహజ * దీధితి నేనొక లెక్కగాదు; నన్
దురితుని గాఁదలంచకొని * దూరకుమీ రఘువంశభూషణా

చ॥ చదువు కరించి వాగురువు * సల్పినబోధన శైశవంబున
మ్మదినిఁగరంచలేదిపుడు * జ్ఞప్తికివచ్చి సుధానిదానమై
చెదరగఁజేయుచున్న యది * చేతులు గాలిన వెన్క యాకుల
న్వెదకినభంగి నేననిన * వింతగదా రఘువంశభూషణా

చ॥ స్మరశరవహ్ని వాని వరు * సల్ గణియింపక యౌవనంబునన్
దరుణుల పాలికాఫ్రునయి * దాయము కాయము ధారవోసి ని
గ్గరితిని దుచ్ఛభోగములఁ * గాంక్షజనించిన యైహికంబునన్
బరమునఁగల్గునాసుఖము * భ్రష్టుఁడనో! రఘువంశభూషణా

ఉ॥ దేహము గాలిలోనిడిన * దీపము; పుట్టుక నీటిబుగ్గ; సం
దేహము చిత్తవృత్తి యని * నేను నెఱింగియు నీదు మాయచే
మోహము మెచ్చి జ్ఞానబల * ముం గృశియింపఁగఁ జేయుచుండెఁ ద
ద్ద్రోఘ్నావహమైనభక్తి * దయతో నిముమా రఘువంశభూషణా

ఉ॥ కన్నులపండువయ్యెఁ గలఁ * గాంచుట వేసవ వేళఁ దావకీ
నోన్నతనీలదేహము స * ముజ్జ్వలరూపము, చారునేత్రియుగ్
మన్ననజేసి నాయెదుట * మాటలనాడి వరంబొసంగు సం
పన్నత నాకు నెన్నటికిఁ * బట్టునొకో రఘువంశభూషణా

ఉ॥ భూసురులైకమత్యము, ప్ర * భుప్రతిభాపటిమంబు వైశ్య వి
శ్వాసము, శూద్రజాతి మృదు * సత్యసుభాషితమున్ బ్రపంచకా
వాసములై భక్తిరస * బద్ధులు గాని లోపమొక్కటిం
జేసితి వెంతకుం జతుర * శేముషివే రఘువంశభూషణా

స ర ళ :

—(౦)—(౦)—(౦)—

(వెనుకటి తరువాయి)

ఇందుమతి:— కోడలా! వైవాహిక సంబంధ మాజన్మాంతము దృఢతర బంధంబుగదా! అట్టియెడ బాల బాలికల చిత్తవృత్తి, నరసి అనుకూలురకొనంగిన సౌఖ్యంబలవడునా? లేక మనమనో వృత్తిననుసరించిన అనుకూలమా?

రజని:— అత్తా! ఇదియా మీప్రశ్నార్థము? ఎచ్చటనైన నెద్దు కడిగి గంతకట్టుదురా? పసికందువులు వారికేమి తెలియును? వారి గుణాతిశయంబులును, ధనాది భాగ్యంబులును, గుర్తించి జననీ జనకులే తమమనమున కెక్కువాని కొనంగ వలెను. గాని బాలల కేమి తెలియును?

ఇందు:— అట్లయిన నీవిషయము వారల కెరిగించుటగూడ నన వసరమే కదా! జంత్రపుబొమ్మలపగది కొనిపోయి బంధించుటయే శ్రేయస్కరము. అంతియేనా నీయభిప్రాయము?

రజని:— అత్తా! "పిల్లకాకేమిఎరుగు గుండుదెబ్బ" అనురీతి అజ్ఞానావృతలగు బాలల కేమితెలియు నందలి లాభనష్టములు! మాశిశిచెంత నొక మోదుగపుష్పంబును ఒకసంపంగిపుష్పమును నిడుడు. వాండేమిగైకొనును. అటులనే యీవిషయమునంగూడ జరుగును.

ఇందు:— అట్లనకుము రజనీ! శైశవావస్థ గడచిన వదినంవత్సో

ముల కొలుఁదేమిగైకొనును. చంపకమునే గదా! ఆశ్లీ పదిపం డెండేండ్ల బాలిక లజ్ఞానావృతలైన గావచ్చును గాని మన సరళా నళినీ మొదలగువా రెట్టియజ్ఞానులు? కష్ట సుఖముల గుర్తించు జ్ఞానము వారల కలవడినది. అట్టియెడ వారిసౌఖ్యాదిమూలమగు వైవాహికమున వారి యిష్టానుసారమె జరిగించవలెను గాని మన మనోవృత్తిననుసరించి చేయగూడదు.

రజని:— అత్తా! మీరు కోపగించుకొనకుడు. మనజననీజనకులు మనలనడిగియే వివాహంబులు గావించిరా? మన కులాచారానర్థ దాయకములగు మాటలేలఁబల్కెదరు? ఆ పాడు (బ్రహ్మ)సమాజ ములో రజస్వలా నంతర వివాహ మొనర్చెద నని ప్రమాణము చేయుటచేగాని లేనియెడల సరళ నీత కాల మాపుదుమా? మన పూర్వీకు లెవరైన పండ్రెండు సంవత్సరముల వరకైనా బాలికల నవివాహితలుగ నుండనిచ్చిరా? వారేమి యంతబుద్ధిహీనులా?

ఇందు:— రజనీ! ఎప్పుడో మన యాది పురుషులు కొట్టుకొన్న అన్నము ను తిను చుండెడి వారలని మనమీ పనిని నిరాకరించి పూర్వాచరణ మొనరించు చున్నామా? వారు మోటు వస్త్ర ములు ధరించెడివారు. మన మీ సన్న ఉడుపులముల నేల గట్ట వలయును. కాలమునుపట్టి పరిస్థితులు మారును. ఆ కాలంబు దుష్ట తురుష్క పరి పాలనమున గలిగెడి యాపదల కడలి అవి వాహితల చెరగొనిరను నుద్దేశముతో నట్లొనర్పు చుండిరిగాని బుద్ధిహీనతచేగాదు. బుద్ధి యాధిక్యతచే గాదు: కాలాధీనులై ప్రి

వర్తించిరి. 'ఏమైనా కాగూడదు' అను నార్యోక్తి రిత్తయా?

రజని:—అత్తా! సాక్షాత్తు పుంధతీసమానలు. మీతో నేనెట్లు వాదించగలను?

పార్వతి:—ఇంతియేనా రజనీ! ఇందుమతీ దేవి గారి పక్ష కోలేక పోతిక; అని చప్పట్లు కొట్టెను. అక్కడగలవారెల్ల నామె నను సరించి గొల్లున నవ్వుచుండిరి. ఇందుమతి మాత్రము వారలనను సరింపక శమ దమాది సద్గుణ తనములు మోమున చెలువంద కించిత్ క్రోధస్వరంబున పార్వతీ! ఏమి యీ చిన్నతనపు చేష్టలు ఎంత వయసు గడచినను, మొదటి బిడ్డల తల్లులైనను యీ యా గడపు చర్యల కంతము లెదా? నవ్వు నాటగువిధముల నష్టమను సంగతి నెరుంగరా? అనిన తోడనే వర్షపాతము వెలసిన రీతి నెల్లరు నిశ్శబ్దము నాశ్రయించిరి.

ఇందు.—మీరన వ్వెందరి హృదయంబుల ననుమాన బీజముల నాటి, వారివారి యందుండు లోపముల తలంచి యాగ్రహము లను చెయుటకు ఆలోచింపుదురు. అవమానము నాశ్రయించియే గదా క్రోధముండును. అట్టి క్రోధమువలన వైరము సంప్రాప్త మగును. ఇక చెప్పవలసిన దేమి పరస్పరముభావలోకనంబులు నశించును. ఇట్టినవ్వును మీయట్టి యుచితానుచిత జ్ఞానముగల విద్యావతు లాశ్రయింపవచ్చునా? లక్ష్మణదేవరనవ్వు అని యొక పాట కల్పించి నవ్వువలన గలుగు దోసగులు మన పూర్వులు తెలియబరచినారు గాని నిజముగా లక్ష్మణుడు నవ్వెనని కాదు;

పార్వతి:— అమ్మా! సరళ నవ్వితిని క్షమింపుడు.

ఇందు:— ఇప్పటి మాట చెప్పలేదే పార్వతీ! ఎప్పటి కైనను ప్రమాదమని చెప్పితిని. ఒకవేళ నెక్కువ వినోదకార్యమేదయిన సంభవించినను మందహాసము చేయవలెనుగాని కవ్వున దంతము బులను వెలిబరుపరాదు. మీ మేలుకొరకే చెప్పితినిగాని నా కేమియు కోపములేదు. క్షమించుట కింతేమిగలదు? నా బిడ్డల భంగి భావించి చెప్పితిని. గత జలసేతుబంధనమున లాభమేమి? ముందు మంచికై చెప్పితిని. మీ అత్తగారు మొదలగు వృద్ధుల యెదుట నొక్కసారి నవ్వుడు. ఎన్ని దూషణవాక్యంబులు వెలువడునో యెన్ని తగాయిదాలువచ్చునో! సాధారణముగ మన్వలోనున్న దెబ్బలాటల కిదియేకదా కారణము

కాంత:— పిన్నీ! నీవెంత కవుకుచేరినను ఇట్టిహితమే బోధించుచుందువు. నీయట్టి సతీతిలకమునకై యా విధ్యానాథులున్ను నయిత్రికై నళినీ మోహనులును, తొలి జన్మయం దెంతటి పుణ్యమొనర్చిరోకదా!

ఇందు:— కాంతా! స్త్రీల నైజగుణములగు నావాక్యములు లపొగడెదవు? ఎల్లర కిట్టి లోకజ్ఞానముండుగాని మనోధార్ఢ్యముచే జ్ఞానము నవలకుదోంచి చలచిత్తమున కాశ్రయులగు రు. రజనీ! ఆవరునకు వయసెంత? సంతానమెంత? ఎల్లరు మునే ప్రేమింతురని తలంచితివా?

నీ:— సిరిరా మోకాలొడ్డువారు కలరా! మహారాణి న్ని

బోలె హాయిగ జీవనమాత్ర గడుపుమన దుఃఖించువారు గలరా! "సర్వేజనాః కాంచన మాశ్రయంతి" అను నార్యోక్తి రీత్యా యూ! వయసెంతయో లేదు. నలుబది వత్సరములు దాటినవేమో. సంతానమైన నెంతే. నలుగురు మొగపిల్లలు మాత్రమే.

ఇందు.— ఇంకేమి? రజనీ! ఈ సంతానము నీవయసు నెరవ కావా? ఇట్టి గత వయస్కునకా యీ సుశీలా మణి నొసగుట. మీకేమి మతిలేదా? దాని యిష్టానిష్టములనైన నరసితిరా? సంతాన మెంతయుండిని. ఈ నలుగురు చాలరా?

రజని:— వారలీమెనేమి బాధింతురు. ఎవరి కర్మమున వారుందురుగాని ఆడుపిల్లలవలె పురుషు పుణ్యము మొదలగు కార్యములకు బాధింపరుగదా?

ఇందు:— ఆహా! ఏమియీమూర్ఖత ఆడుపిల్లలు వత్సరంబున రెండు పండుగల రూప్యంబులతో విసుతురు. మగపిల్లలాజన్మాం భాగస్థులు ఎవరిముక్కునకు వారు సరిచూచుకొని సంతసించి జాలునా? పరులు హర్షించవలదా? ఈ అనను కూల దాంపమువలన సుఖ మలవడునా? సరళ సమ్మతించెనా? ఆమెకీవి యములం దెలిపితిరా?

రజని:— దానిని పిలిచి చెప్పలేదుగాని మే మనుకొను మాట వినుచునేయున్నది. మౌనభావము వహించినది. మౌన మర్థాంగీకారముకదా!

ఇందు:— అదుగనిదే యేల చెప్పను? అయిన నీ దాంపత్య మ

కూలదాయకముగ నుండునని నాకు తోచుటలేదు.

రజని:— అత్తా! పతిసేవ నర్పించుట కా (ప్రభాకరుని మనుజా కృతిఁ గ్రొత్తగాఁ బ్రార్థించి అర్పింప మీరునసమర్థులుగ నుంటిరిగాని మా మర్త్రి కుల్యాలకది యెల్ల సాధ్య మగును. అంతలో నొక శకట మాకాశంబుచెంత నాగెను దానిని గాంచి వనితామణు లెల్లరు రజనీదేవిని వీడ్కొని వెడలిపోయిరి.

శిష్యుడు.

(శ్రీయుత బుఱ్ఱా శ్రీరామకవిగారు)

గీ॥ సత్యమును శాంతియును క్షేమ * సాహసములు
నోర్మి యనుపమ వినయంబు * నత్సహంబు
మున్న గాగలగుణముల * మొదటివాడు
దనుజనొకచోట భూసుర * తనయుఁడొకడు

గీ॥ అరిఁ డొకనాడు సొక గ్రామ * మరుగుచుండె
నట్టనడి త్రోవలోను ప * న్యాసియొకఁడు
గలసి యిట్లను చేరెమి * గ్రామమేది?
యచ్చటికి నేమికతమున * నేగెదీవు?

గీ॥ అనిన వాతనికిట్లను * నతనిసుతుడు
భాష్కరుండను పేరిట * బరగువాడ
పల్లవరమను చిన్నగ్రా * మంబుమాది
నరుగుచున్నాడ విద్యల * నభ్యసింప
బ్రాహ్మవేదాంతి యగునొక్క * గురునికొద్ద

గీ॥ అనిన వశ్యాలుపల్కులు * వినియతండు
గనికరించి యతనితోని * ట్టనియె నృప!
వినుమ యొకమంత్రమును జెప్పె * దను యొకింత
శ్రద్ధమైజాని నొకతూరి * జపము సేయు
ముక్తి శివుడిచ్చు దన్మంత్ర * శక్తి వలన
సీ॥ అనుచు నొకమంత్రమును జెప్పె * యతడుపోవ
శిష్యుడద్దాని నిత్యంబు * సేయఁజపము
వాని శిపమునకును మెచ్చి * పార్వతీశు
డతికృపాశాలి వాడె ప్ర * త్యక్షమగుచు
కం॥ వరమడుగుమనిట్లనె నే
వరదుడగాదనో యడుగుము * త్వరనీకిత్తున్
వరమ[illegible]శేనియుడన్
సరసతిఁ గైలాసమునకుఁ * జయ్యనరమ్మా!
కం॥ అనుచు విమానముఁ జూపిన
వినయముతో నిట్టులనియె * విప్రుడు [illegible]
ర్వ్యాపకూడ దిల్పి తెచ్చెక
గన జలనింబోలుఘనుడు * గలడే ధరలోన్
కం॥ ఇలసురుడిటు బల్కిన ప
లుక్కులు విని వారుడిట్టులనియె * హరా! నీమా
టలు నాకచోద్యమాయెను
యిలలో నీగుణుని వంటి హీనుడుగలడే
కం॥ ఏమనియెదవా యొకకల
భూసుర పెంద్వాడినాడు * జ్ఞానుడనయ్యున్
నీమములవిడచినా డతి
కామాతురుడగుచు దోష * కారిణుడగు చున్

గీ॥ అట్టి నీగురుస్వామి నెట్టుల * ననుమతింతు ?
కాదు కైలాసమునను దా * నవుమదాగ
నిష్టమైతేని నీవునా ॥ విష్టమునను
రమ్ము ! గురువేల ? వేసి * ధ్ధర్మ్యగమ్ము

గీ॥ అనినవిని శివునకు నాత * డనియెనిట్లు
నధముడైనను నీమడే * ధ్యైనగాని
గురువు సెవ్పుడైన విడనాడ * గూడదనఘ
పరమగురునిందకంటె పా * పంబుగలదె ?

కం॥ అరిడువచ్చిన నేనును
అతనితోకత్తు గాని ॥ యటుగాకున్నన్
భూతేశా ! జగధీశా !
నాతరమా ? నీతోరాగ ॥ నయుముగజెప్పుమా !

గీ॥ అనిన భూసుర వరపావ్వంతి * మనుగ్రహించి
దీనసంరక్షకుడుగ్రొన్న * దేవుండు
నతిదయాశాలి సుకవిసం ॥ స్తుత త్రిశూలి
వానితోవిట్టులనియెసం * బరము మెరయ

కం॥ మెచ్చితి నీగురుభక్తికి
మెచ్చితినీశాంతమునకు ॥ మేదినినిటువెం
కెచ్చినశిష్యుడుగలడే ?
హెచ్చుగ నికదెన్నుప్పేగ * నీగురువరునిన్

కం॥ అనిపల్కిన కరకంఠుని
కనికరముగువాక్యములను * గడుముదమున గు
ద్వనుపిలువగ నాతండి
ట్లనువత్సా ! ధ్రత్రైరుపుల * యతివనుకూడన్

కం॥ అనిమొరకుపలభామకడకు
జని దానితోవిట్లులనును ॥ సతి ! కైలాసం

మనకరుగుదమా ? యవనా
వనితామణిపల్కె నిట్లు * వగలొలికెడున్

కం॥ మాతలితండ్రులు చూపిన
యేతావున కేఁగఁగాని * యేవస్తువుమీఁ
దాత్మఁదలఁపర ! యటుగానిచో
నేతావున కేఁగఁగాని * యేరానసుమీ

కం॥ కైలాసము గియిలాసము
లేలా ? యటునిప్పుడేఁగ * నేలా భామా
లోలుఁడవై భువిమనమ్మున
కేళింగడు నోలలాడి * కీర్తిం గనుమా

కం॥ మీవారిని గొనివచ్చెద
నోవనితా ! యనుచు నేఁగి * నొగి మామకడన్
భావమున భయము నొందుచు
సేవకునింబోలె నిలిచి * చెప్పెను మతిన్నై

కం॥ మామా కైలాసమునకు
నీ మానినితోడఁ గూడి * మీకూఁతురితో
నేమముగ రమ్మనికట్టు
ప్రేమను చూపించుమిదియె * పెద్దవుఁ గనుకన్

కం॥ అవనాథుఁడు నల్లుని పైఁ
గినిసి యిట్టు లనును నీకు * కీడేయిటుమా
వనితను పెండ్లాడియు బా
విని గొంపోవంగ జవికి * నే నొప్పనుమీ

గీ॥ వినవొక మాట చెప్పెద * నధిక శ్రద్ధ
వినుము మాగూర్చి యొక్క వా * హనము తెచ్చి
యిచ్చి లేని మహా ప్రీతి * వచ్చి నిన్ను
నగము నిరతంబు సంతోష * పరతు మయ్య

కం॥ ఆ మాటల నన్నియు విని
భూమీసుర పుంగవుండు * మోదము తోడన్
మామక చెంటన్ గొని శివ
ధామ కడప కేగి రాగ * ధామా యనుచున్

గీ॥ ధామ గోడను జావకో * మామ గోడ
మరచితివో నత్త గోడ కేం * కడుని కడప
జని నిలిచి వందనము లిడి * వినయముగను
మాకు వాహనముల నీయు * మా మహేశ

గీ॥ అనిన విని శంకరుండు వా * హనము లీయ
మిగుల శంకించి యాప్పను * మేడపే స
రువితో నిట్లనె వాహన * మెట్టు లిత్తు?
నిచ్చుటకు వీలు కాదని * హెచ్చి పలికె

గీ॥ అప్పుడు భూసుర శిష్యుండు * వాలకించి
హరునిగో నిట్టు లనియె న * త్యంత భక్తి
భర్గ! శరకంఠ! పురహర! * ఫాలనేత్ర!
పరమ పురుష! దయానిధీ! * భక్తపోష!
మమ్ము గొంపోవు మయ్య మాం * పాహి శరణు

కం॥ వందనములు గంగాపతి
వందనములు పార్వతీశ * వందనము హరా!
వందనములు పురహరణా
వందనములు నీకు భక్త * వందిత! యభవా!

కం॥ అని వినుతింపుచు ప్రార్థిం
చిన భక్తుని జూచి వాని * పరివారమునన్
గని రమ్మని పల్లకిమీ
దను గూర్చుండంగ జేసి * తద్దయు నరిగెన్

ఉ॥ కసుక (ఫలశ్రుతి

గీ॥ పరమ సుజ్ఞానియగు నొక్క * గురుని వేడ
వివిధ గతుల నతనియొద్ద * విద్య నేర్చి
తనకు వానికి తనవారి * కిని మరింత
ఖ్యాతి దెచ్చిన యతఁడుశ్రీ * వ్యవరుఁ డరయ

రా మ లిం గే శ శ త క ము. వెంకటితరువా

సీ॥ మేటి పండితుల న * మోపంబునకుఁ జని
లో తెరుంగక పెంకి * కూఁత లాడి
తత్వవేదులతోడ * దగుచు సంభాషించి
మతిలేక జకవిక * మాటలాడి
యద్వైత నేత్రల * మధ్య నెట్టలో దూరి
పనికిరానివి కొన్ని * ప్రశ్న లడిగి
యిద్దరు మిత్రుల * యొద్ద ప్రవేసించి
నిముషంబు లోన నై * రము దగిల్చి

గీ॥ పెట్టి ఘనునైన మరి బుకా * యింపఁజూచ
చెప్పుదెబ్బల ముచ్చను * జేర్పరాదు ॥ అ ॥

సీ॥ ఒరుల భాగ్యముఁ జూచి * యోర్వలేకుండుట
యెందైన నీచుల * పొందు గనుట
చుట్ట పక్కాలను * చులకనఁ జేయుట
జ్ఞాతి వర్గముఁజూచి * రోత బడుట
పర చేడియలఁగూర్చి * సరసోక్తు లాడుట
సాధు వర్గముపైన * సహ్య పడుట
పొగరెక్కి కవులతో * జగడంబు లాడుట
దివిజులతో పోరు * దెచ్చుకొనుట

గీ॥ యతనమిన్నల ధనముల * కాస బడుట
చెడుట కివియన్ని దారులు * తథమియందు ॥ అ ॥ ౮

సీ। వేశ్యకాంతలఁగూడి * విహరించుటొక్కటి, పోకుగువా
రలతోడ * పొంత యొకటి, యల్పునిజేరిమా * ట్లాడు
ట యొక్కకటి, వెరినాలతోడ * వేసటొకటి, మోటు
బాలుగజాల * ముద్దించుటొక్కటి, క్రొత్తమానవులతో
పొత్తుదొకటి, సతితోడ దవరపా * స్యము జెప్పటొక్క
టి, పరులతో సనఁజ్ఞ * బలుకుటొకటి,
గీ॥ కూడదలకాధిపతి పెద్ద * కొడుకు కయిన
ముప్పు తప్పదు తప్పక * నెప్పుడయిన ॥ అ ॥ ౯

స్వాగతము.

[శ్రీయుత గన్నవరపు సూర్యనారాయణమూర్తిగారు.]

గీ॥ ఆంధ్రనారీమణులకెల్ల • నాటపట్టు। భరతమాతకు సౌ
భాగ్య • భాగ్యసీమ। వివిధ రసమాధురికి బాల • వెల్లి
యనఁగ। వలరితివి "స్వాగతము" నీకు నాంధ్రలక్ష్మి!

గీ॥ నాటి యనసూయ లేదను • లోటుబాటు। నాంధ్ర మ
హిళా సమాజంబు • నందకుండ। వస్తుగుణ తత్త్వమునఁ
బేరు వాసిఁగాంచి। యలరితివి స్వాగతమునీకునాంధ్రలక్ష్మి!

గీ॥ భావమున నేమి పదశుద్ధి • చేవనేమి। గుణమునను నేమి
నిజకీర్తి • గొప్పనేమి। సాటిలోకంబులోనీటుఁ • గోటు
జూపి। యలరితివి "స్వాగతము" నీకు • నాంధ్రలక్ష్మి!

శారద లేఖలు.

సౌభాగ్యవతియగు కల్పలతకు:—

నెచ్చెలీ!

ఆంధ్ర నారీలోక మొక యమూల్య సోదర రత్నమును కో
ల్పోయెనని నీవు వ్రాసినమాట వాస్తవము. కీర్తిశేషులైన
శ్రీయుత కొమఱ్ఱాజు వెంకట లక్ష్మణరావు పంతులుగారు అచ్చ
మాంబగారికేగాక నాంధ్రస్త్రీలెల్లరకును నాప్తసోదరుడు
ఆంధ్రస్త్రీల కాయనచేసిన యుపకృతి ప్రత్యేకముగా జెప్పుటకు
సాధ్యము కానిదైన నపారమని చెప్పకతప్పదు. శ్రీ లక్ష్మణ
రాయ సోదరుని సహాయ ప్రోత్సాహములచే నచ్చమాంబగారిచే
వ్రాసిన యబలా సచ్చరిత్ర రత్నమాలయును సద్గ్రంథ మాధురి
యాంధ్ర యువతీకృతి గ్రంథములలో ... స్థానము వహించినది
చారిత్రక గ్రంథములే ముఖ్యములైన యాంధ్ర భాషలో
మహాపురుషుల జీవితములే యరుదైయున్న యాంధ్రభాషలో
తెలుగు సీమవారేగాక వివిధ ప్రాంతములందలి సతీమణుల
సచ్చరిత్రములను క్రోడీకరించి వ్రాయు టెంత కష్టసాధ్యమైన
పని! అట్టి అనితరసాధ్యమగు సుత్తమగ్రంథమును శ్రీ లక్ష్మణ
రాయ సోదరుని ఘనసాహాయ్యమువల్లనె రచియించి శ్రీ అచ్చ
మాంబగారు మనకర్పింపగలిగిరి. ఆ యొక్క గ్రంథమును జదివి
న వారలు. ఆ సోదరీసోదరులు మాతృదేశమునకు జేసిన సేవ
తేటతెల్లమగును.

అంతియేకాదు. శ్రీ లక్ష్మణరావుగారి సంపాదకత్వమున
న వెలువడి విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాలా గ్రంథములు స్త్రీ
య జ్ఞానతిమిరము నడచుట కెంతయో తోడ్పడినవి. ఆ గ్రంథ
మాలనుండి వెలువడిన రాణీసంయుక్త విమలాదేవి విజయనగర

సామ్రాజ్యమాది యుత్తమ పదవులు స్త్రీలలో గ్రంథపఠనా
భిలాషను పెంపొందించినవి. తేనెసోక నోరు తీయనగురీతి, లలి
తశయ్యలవారు వ్రాసిన హిందూమహాయుగము మహమ్మదీ
యుగము మహాయుగము మహారాష్ట్రచరిత్ర మాదియగు చారిత్ర
గ్రంథములు దేశచరిత్రము నెట్టిదో నెరుగని మనకు చరిత్రపఠ
నము నందభిరుచిని గలిగించినవి. మఱియు వారి గ్రంథమాల
నుండి వెలువడిన ప్రకృతిశాస్త్రములు, ఆరోగ్యశాస్త్రములు,
మహాపురుషుల జీవితములు. పంచభూతముల ప్రయోజనమును
తేటపఱచినవి. ఆరోగ్యవిధుల నేర్పినవి. మహాత్ముల హితోపదేశ
ములను జేసినవి. వేయేల స్త్రీల జ్ఞానాభివృద్ధికి సర్వవిధముల
తోడ్పడినవి వారి యాధిపత్యమున జరుపఁబడిన విజ్ఞానచంద్రి
లోని పరిషత్పరీక్షలు బహుమానములు స్త్రీల యజ్ఞానమును
పోకార్చుట కత్యధికముగఁ దోడ్పడినవి. ఏటేట తప్పకుండ జ
రుగుచున్న నీ పోటీపరీక్షలవలన శాస్త్ర చారిత్ర సాహిత్య జ్ఞా
నములు కలిగి ఛందోవ్యాకరణములయందు కౌశలమేర్పడి వ్యాసర
చనలందు విన్నాణముగలిగి యనేకాంధ్రస్త్రీలు విదుషీమణు
లైరి. అనేకమంది నితంతువులీ పరీక్షలలో నుత్తీర్ణులై యుపా
ధ్యాయినీ శిక్షణమునపడసి యుద్యోగములు జేసి సుఖజీవనము
చేయుచున్నారు. సభాధిపతులై వారిచ్చెడు యుపన్యాసములు
డనెడ్రవారు చర్చానివ్యాసములు పత్రికలలో జదివి వారి
జ్ఞానరసము నాస్వాదించి యాంధ్రస్త్రీలెల్లరు విజ్ఞానులైరి.

శ్రీ లక్ష్మణ రావుగారు స్త్రీలకుఁ జేసిన విద్యాదానము
దానము ప్రత్యేకముగా స్త్రీలకొఱకు నా రెట్టిసంస్థ నే
చకపోయినను విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమండలిద్వారా వారు

వ్రాసిన వ్రాయించిన గ్రంథ కులవలనను జూపిన పరీక్షలవలనను పురుషులకన్న స్త్రీలే యెక్కువ లాభమునందిరి. దీనికి కారణము లేకపోలేదు. ఫలనన పురుషు లనేకులు యింగ్లీషు జ్ఞానముగలవారు. కాన వారిజ్ఞానాభివృద్ధికి తద్భాషే సాధనము. స్త్రీలకన్ననో నాంధ్రభాషకన్న మఱి సాధనము లేదు స్త్రీలలో వేయింటి కొక్కరికైన నాంగ్లభాష పరిచయము లేదు. కాన తేట తెలుగున వ్రాయబడిన విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాలాగ్రంథములు స్త్రీల యజ్ఞానాంధకారమును బాయించుటకే యెక్కువ తోడ్పడినవని చెప్పవలసి వచ్చినది.

కల్పలతా! ఇట్లాంధ్రస్త్రీల కపారయుపకృతి సల్పిన లక్ష్మణరావు పంతులుగారు నలుబదాతే డ్లయినను బూర్తిగ నిండకమునుపే కీర్తిశేషులగుట ఆంధ్రస్త్రీల దురదృష్టమే గాదా! ఆమహాపురుషుడు మఱి పదేండ్లు జీవించియున్న నింక ఎన్ని చారిత్రగ్రంథములు యెన్ని శాస్త్రగ్రంథములు వ్రాసియుండునోగదా. అక్కటా! అట్టి అదృష్టములేకున్న మానె తుట్టతుదకు వారువ్రాయుచున్న విజ్ఞాన సర్వస్వమందలి యాంధ్రసంపుటమైన బూర్తిగాకమున్నే మృత్యువు కబళించె. ఎంత విషాదము! శ్రీలక్ష్మణరావుగారు బహుభాషావిదులు. మహామేధావి. అతిశాంతమూర్తి. ఆట్టి సజ్జనశేఖరుడు నడివయస్సున నస్తమించుట ఆంధ్రదేశ దురదృష్టము! ఆంధ్రభాష దురదృష్టము! ఆంధ్రుల దురదృష్టము! సందియములేదు.

కల్పలతా! శ్రీ లక్ష్మణరావుగారు జూలైనెల 12 వ తేది రాత్రి రెండుగంటలవేళ నాకస్మికముగ మృతులైరను దుర్వార్త నాంధ్రపత్రికయందు జూడగనె నిలువున నీరయిపోతిని.

అక్కటా! ఆంధ్రజననీ! యెంత దురదృష్టవంతురాలవు. ఆంధ్ర జాతీయ కళాశాలా ప్రతిష్ఠాపకుండు కోపల్లె హనుమంతరాయ పుత్రరత్నమును గోల్పోయి నిండ రెండేండ్లయినదో లేదో మరల ంగా విజ్ఞాన మూర్తిని గోల్పోతివి. మరల తత్తుల్య పుత్రరత్నము ఁ జయుటరిది. యని విషాదముతో ననుకొంటిని.

తదాది యా మహనీయుని స్మృతిపద్యావళులు నిత్యము చదువుటచే మనంబు మఱిమఱి యెగయుచున్నది. కాని యేమి చేయవచ్చు? విధివిధాన మట్లున్నది. "సుకృతీ గతాయుః" అను సూక్తి వ్యర్థమగునా?

ఇట్లు
చింతాస్వాంత
శారద

మహిళా సౌభాగ్య వర్ధనీ సమాజము.

(పోలాకి-గంజాంజిల్లా)

ద్వితీయ వార్షికోత్సవము శ్రీమతి కళ్ళేపల్లి వెంకటరమణమ్మగారి అధ్యక్షతను జయప్రదముగ జరుపబడెను. ముందుగా దేశిరాజు రామదాసు పంతులుగారిచే వ్రాయబడిన పద్యములు సంస్థాన సీతాయమ్మగారు చదివి అధ్యక్షురాలి నెన్నుకొనిరి. అధ్యక్షురాలు సంఘమునకు ఆశీర్వచనమగల పద్యములు మృదుమధుర శైలితో జదివిరి. వెంకటరమణమ్మగారు ఆంధ్రసతీ తిలకములలో విద్యనభ్యసించుటలో మొదటివారు. వీరు కొంత కాలము కాకినాడలో హిందూసుందరీ పత్రికాధిపతులుగానుండిరి. విశాఖపట్నం బాలికాహైస్కూలులో హాస్టల్ సూప

రింపబడెంటుగ సంఘమి. ఇప్పుడు మన ఆంధ్రస్త్రీల అభివృద్ధికై ఆంధ్రలక్ష్మి యను నొక పత్రికను నెలకొల్పిరి. వీరి యుత్సవ సందర్భమున నిచ్చిన అధ్యక్షకోపన్యాసము దేశాభ్యున్నతికొరక హితోపదేశము

ఈయుత్సవమునకు కళింగపట్నము నరసన్నపేట, శ్రీకూర్మము, శ్రీకాకుళము మున్నగు తావులనుండి సంఘాభిమానులగు సతీతిలకములు విచ్చేసిరి. అందు కళింగపట్నం వాస్తవ్యురాలు శ్రీమతి మొసలికంటి కామేశ్వరమ్మగారు పతిభక్తి నిగూర్చి దేశాభిమానవృద్ధికై నిరాఘాటముగా నొక ముహూర్తకాల మువన్యసించిరి. పిమ్మట శ్రీయుత దార్లపూడి లక్ష్మీనారాయణశర్మగారు చెప్పిన మంగళహారతులు శ్రీమతి సుదరాపు లక్ష్మీనరసమ్మగారు అత్యద్భుతముగా పాడిరి తరువాత అధ్యక్షురాలి యుపసంహార వాక్యములతో సభముగింపజేసిరి. ముందు రాబోవు తృతీయ వార్షికోత్సవమున ఆయుర్వేదమున శారీరభాగమునకు వ్యాసము వ్రాసి, సతీమణులలో 1, 2 తరగతులలో పరీక్షనందిన వారలకు. పారితోషికములు నియ్యబడును.

ఈ సమాజము నీగ్రామమున స్థాపించుటకు ముఖ్యకారకులు శ్రీయుత దార్లపూడి లక్ష్మీనారాయణ శర్మగారు. వీరే ఈ సంవత్సరోత్సవమునకే తెంచిన వారలకెల్ల నాతిథ్య మొసగిరి.

ఇట్లు

సూ॥ అప్పలనరసయ్య,

(సీ·హాపాలకలస-

పద్మిని.

(చెరపకుమీ చెడెదవు)

పూర్వకాలమున మేవాడుదేశమునకు చిత్తూరునగరము రాజధానిగా నుండెను. బలిష్ఠములగు ప్రాకారములును, వత్యున్నతములగు దేవాలయములును, రమ్యములగు మేడలును, మనోహరములగు పూదోటలును, శూరాగ్రేసరులగు రాజపుత్రులును గలిగి, ఆ నగరము శత్రుదుర్భేద్యంబగు రీతి నొక చదునుకొండపై నిర్మింపబడెను. ఆ కొండమీద నేయున్న యొక దేవత ఆ నగరమును గాపాడుచుండెనని వాడుక కలదు

పదమూడవ శతాబ్దమున మేవాడుదేశమునకు లక్ష్మణసింగను నొక బాలుడు రాజగుటంజేసి, ఆతని పినతండ్రియగు భీమసింగు సంరక్షకుడై రాజ్యతంత్రమును నిర్వహించుచుండెను. భీమసింగు సింహళద్వీప రాజపుత్రికయు, నసమానరూపలావణ్య విరాజితయు నగు పద్మినిం బెండ్లాడెను.

అప్పటికి ఢిల్లీ చక్రవర్తియు, పఠానుసముదాయమును, పరమదుర్మార్గుడును నగు అల్లాయుద్దీనతి క్రూరంబుగ దర్పబలంబు పాలనము జేయుచుండెడివాడు. భూలోకమున పద్మినింబోలు సౌందర్యవతిలేదని యూరూరఁ బ్రజలు చెప్పుకొనుచుండ నాదేశమంతట నామెకీర్తి వ్యాపించి యుట్టుకొన్న కామశిఖామణియగు నల చక్రవర్తి చెవిని బడెను. ఆ మహాపాపాత్ముడు పద్మిని సౌందర్యాతిశయములు వీనులవిందుగా వినినవాడగుటచే మనసావేశుఁ యామెను జేకొనఁగోరి, మహాసేనను గూర్చుకొని చిత్తూరునగరమును ముట్టించి తన యభీష్టమును రాజునకు దెలియఁజేసెను.

ఇట్లు పండ్రెండు సంవత్సరములు ముట్టడివేసెను. కాని, రాజపుత్రులు ధైర్యముగ తనకోరికను నిరాకరించుటచేతను, నగరపు రాతికోట దుర్భేద్యమగుటచేతను చక్రవర్తి పన్నుగడలన్నియు బూడిదలోఁబోసిన పన్నీరాయెను. అంతఁ జక్రవర్తి తనయాటలచ్చటఁ బనికిరావని తెలిసికొని చింతము వ పద్మిని తనకక్కరలేదనియు, నామె తాను వినినంత జగన్మోహనాకారిణియో కాదో యెరుంగవచ్చితిననియు పద్మినీదేవి రూపమొక యద్దములో

దనకుజూపిన తాను రాజపుత్రులను బాధించక తనస్వదేశమునకు మరలెద ననియు ప్రేమవాక్యంబులఁ జక్రవర్తికి వర్తమానమంపెను. అంతరాజపుత్రులెట్టులనో వానికోర్కె నియ్యకొనిరి.

అంతనల్లాయుద్దీను సంతోషాంతరంగుఁడై స్వల్పపరివారపరివృతుఁడై చిత్తూరుకోటకుంజని రాచనగరుఁ బ్రవేశించి యచటకొలని నిలువుటద్దమున పద్మినీరూప ప్రతిబింబమును గాంచి కృతార్థుండయ్యె. చక్రవర్తి తన యింటికి వచ్చినప్పుడు వానిని సాగనంపకపోవు టనుచితమని యెంచి భీమసింగు కోటవిడచి చక్రవర్తితో వాని శిబిరమునకు జనెను. చక్రవర్తిచే మన భీమసింగుగారచట కారాగారబద్ధులుగ జేయఁబడిరి. అంత నల్లాయుద్దీను పద్మినిని తనకు కానుకగా నీయనిచో భీమసింగు విడువబడడని తక్కుఁగల రాజపుత్రుల కెరుకబరచెను.

తోడనే రాజపుత్రులెల్లరును కర్తవ్యమును నిర్ణయించుటకు కొలువుదీర్చి యంతేమిరో స్థిరపరచుకొని చక్రవర్తికి తనకోర్కె నీడేర్పఁజేయుచున్నామని వర్తమానమంపిరి.

(పద్మిని ప్రాణరక్షణముకన్న మానరక్షణమే యధికముగా నెంచుకొను రాజపుత్ర స్త్రీ యయ్యె రాజబంధువులుచేసినతీర్పు నీచమనియెంచక యాపత్సమయమున మానభంగముగాకుండ గాపాడునుపాయమును నెంచుకొని పోవుటకు సిద్ధమయ్యెను)

అంతట చిత్తూరుకోటలోనుండి యేడువందలపల్లకీలు బయలుదేరెను. పల్లకికారుగురు బోయీలుచొప్పున సుమారు నాలుగువేలమంది బోయీలొంటారధ్యులచే దిక్కులు పిక్కటిలునటుల వానిని మోసుకొనిపోయి చక్రవర్తిశిబిరముందు దింపిరి. పల్లకులను వెంబడించివచ్చిన పద్మిని మేనమామయను గోరాసింగు చక్రవర్తితో పద్మిని కడసారి తనభర్తను జూడ గోరుచున్నదని చెప్ప నాతఁడటులొనర్చుట కొప్పుకొనెను. అంత పద్మిని యెక్కివచ్చినదన్న పల్లకిని భీమసింగు శిబిరములోనికి గొంపోయి విడచి

ఆ పల్లకిలోనుండి కొందరు రాజపుత్రులు దిగి భీమసింహుబంధనములన్నియు దీసివైచి వానికై వారితో దెచ్చిన యశ్వముపై నధిరోహింపఁజేసి యెట్టులనో శత్రుమూకలనుండి తప్పించి యాతనిని జితూరునగరమును చేరునట్లుగఁ జేసిరి. ఆసంగతి చక్రవర్తి యెఱిగి వానిని బట్టుకొనుటకు విమ్నకర్తులఁజోదల నంపెను. కాని వాని ప్రయత్నములన్నియును నిష్ఫలములాయెను.

ఇంతలో మహాశ్చర్యకరముగ నేనువందల పల్లకిలనుండి యేడువందల శూరశిఖామణులగు రాజపుత్రవీరులు వెలువడి యాయుధ పాణులై నిలచిరి. పల్లకులు మోసిన బోయవాండ్రును ఖడ్గపాణులై యుద్ధసన్నద్ధులైరి. చక్రవర్తి సేన యింతపాటున వీరిని మూకగను నిర్లక్ష్యముగ నుగ్గుగాఁజేసి తురకలు భీమసింహునకు చేసిన ద్రోహమునకు, పరిభవమునకుఁ దగినట్లు కసిదీర్చుకొనిరి

ఆహా! భీమసింహుని వంచించి పద్మినిని చేపట్టనెంచిన అల్లాయుద్దీను నకెట్టిపరిభవముసంఘటిల్లెనో చూచితిరి కదా! "చెరపకుము; చెడెదవు" అనురీతి యిందుమూలమున స్పష్టమగుచున్నది. చక్రవర్తి భీమసింహుకన్న అన్నివిషయములందును బలవంతుడననుకొనియే కదా రాజపుత్రులను వంచింప నెంచెను? కాని, పద్మనాభుడు ధర్మతత్పరులగు రాజపుత్రులను గావక పరమ పాతకుడగు నలాయుద్దీనునికా జయమొసగును? జయాపజయములు దైవాధీనములను నానుడి వ్యర్థమగునా?

చ॥ కరిముఖువాహనంబుఁ దినఁ * గాఁ దన భూషణమైనసర్పమే
త్తెరఁ జను; దాని షణ్ముఖుని * తేజితిదట్ట జను; నిద్దరాండ్లకున్
గొలసడబాయు; కంటిసెగఁ * జంద్రుఁడు కందఁగఁ జొచ్చె; పార్వతీ
సుగము నిస్సునాథుని * దుండము చెండగ జూచెఁ దా
హితుఁడు విరక్తుడై దినియె * హాలహలంబును గాని, దానిచే
మరణమురాని రాయిడియు * మర్త్యమునొందెను లింగరూపుడై.

—(o)—(o —(o)—

శు॥ సారణా! మన రాజుగారి బాధలకు సహించి దేవతలు మి న్నకున్నారా?

సా॥ అబ్బా వారు మిన్నకుందురా, వెంటనే బ్రహ్మయొద్దకు ప రుగెత్తి, బాణుని బాధలకు తాళజాలకున్నామనియు రక్షిం పమనియు ప్రార్థించిరట. అందుపై నలువ శ్రీకృష్ణుని మ నుమండగు అనిరుద్ధుని మన బాణునికూతురగు ఉషయొద్ద ప్రవేశపెట్టుమని యు, వారి సమాగమమువలన బాణునికిని శ్రీకృష్ణున కును విరోధముసంభవించుననియు బాణుడుశిక్షిం పబడుననియుచెప్పినట. దేవతులాకుతంత్రమున సఫలీకృత మనోరథులయిరి. ఇప్పుడుఅనిరుద్ధుడుమనఉషాసుందరీ అం తఃపురమున నామెతో క్రీడావినోద విహార మొనరించు చున్నాడు. ఈ రహస్యమన్యులకు తెలియకుండ నంతఃపుర దాసదాసజనులు కాపాడుచున్నారు. ఇపుడు కొంపమును గినది. ఉషగర్భవతియైనది. ఈ సంగతి రాజుగారికి తెలిసి నచో నామెకు ప్రమాదము. తెలుపనిచో మాకు ప్రమా దము. ఇటుచూచిన నూయి, అటుజూచిన గోయి. అందు నేమియుదోచక దాగటిలోని వెలంకాయవలె తల్లడిల్లు చున్నాను. నాయదృష్టవశమున నీవగుపడితివి. ఏమిచేయు మనియెదవో దయచేసి తెలుపుము.

శు॥ సారణా! ఈవిషయములో నీవనుచున్నటుల నేమిచేసినను ప్రమాదమున్నది గాని, పుష్పము వికసించిన పరిమళము దాగనుగనుక నీవు తెలుపకపోయినను రాజుగారికి తెలి యక మానదు. ఆవెంటనే నీచావుతప్పదు. తెలిపిన నా

డల రాజుగారి ప్రాణముండువరకు నీకు ప్రాణభయము లేదు. "తలవడడే నటికొక్క. దైవము లెడే" అనుటచే చావుతప్పిన తప్పవచ్చును. గాన తక్షణమే రాజుగారిచెవిని వేయుటయే మంచిదని నాయూహ. ఆత్మబుద్ధి సుఖమం దురుగాన నీవును బాగుగ నాలోచించుకొనుము.

సా॥ బావా! ఆలోచించుకొనుట కేమికలదు! నీవు చెప్పినదంతయు సత్యము. నేనువిన్నదియు సత్యమేయైనది. అంతఃపురమునం దున్నవాడనిరుద్ధుడే కాని వేరొకడు కాడు. అతండు కృష్ణపౌత్రుండగుటచే నీ బాణాసురునకుఁ దీసిపోవువాఁడు కాడు. గాని, నిరాయుధుండై వంటరియుంటి కుం దేలువలె నామెవల్లోఁ జిక్కుకొని యున్నాడు. గాన, బాణునిచేఁ బట్టుపడుటయు, నాసంగతినెఱింగి కృష్ణుం డెత్తివచ్చుటయు బాణుని శిక్షించుటయు, నుషానిరుద్ధులపరిణయంబొనర్చుటయుఁ దప్పదు. ట్రిమహోత్సవసమయమున మన యపరాధములన్నియు మన్నింపఁబడుటయేగాక, బహుమానములగూడ నొసంగెదరు. ముందు మనకు ప్రాప్తించునది లాభమే కాని, నష్టమేమియు నుండబోదనుట నిర్వివాద సిద్ధాంతమే (ప్రస్తుతము మా శ్రీ)ము బాణునికీ విషయము దెలుపనిచో చావుసిద్ధము కనుక, నీయుపదేశమును శిరసావహించి వెంటనే రాజుగారియొద్దకేగి జరిగినసమాచారమంతయు విన్నవించి సన్నిహితముగనున్న చావుతప్పించుకొనెదను. గనుక సెలవిమ్ము; పోయివచ్చెదను.

(అని నిష్క్రమించును.)

ఉషాపరిణయము.

—చతుర్థాంకము.—

(రంగము - బాణాసురుని మహలు.)

[బాణాసురుండును, మంత్రియగు కుంభాండుడును మాటలాడుకొనుచుండగా సాగరుడు ప్రవేశించును.]

సా॥ దేవా! ప్రభువతంసా! తమ యాజ్ఞానుసారము కన్యాంతఃపురిలోని క్రొత్తమొగపురుగునయినను జొరనీయక మేమతి జాగరూకతతో గాచికొని యుండగా నేమి మాయయో గాని, మనయుష గర్భవతియైనది. ఈవిషయమును తమ సన్నిధానమున మనవిచేయనిచో ప్రమాదమని విన్నవించుకొనినారము. తమ చిత్తానుసార మాజ్ఞ నొసంగ ప్రార్థించుచున్నారము.

కీర్తన.

మహారాజా! మనవినివినుమా। ఓ మహారాజా! ॥
మనయుషాచరితము మాలిన్యమాయెనుమా. ॥మహా॥
మంతనమున వేము। అంతిపురము గాచి। వింత వారల
నెవ్వరు వీక్షింపంగా లేదయ్యా. ॥మహా॥
పోతుటీగనయిన। పోనీము లోనికి। ఏ తెరగుననో కొ—।
యింతి చూలాలయ్యె నయ్యా. ॥మహా॥
చెప్పకుండిన మాకు। శిక్ష చేసెదరని। విప్పిచెప్పితిమిక
మా! తప్పేమియును లేదయ్యా. ॥మహా॥

బాణు! (రోషభీషణాకారుఁడై) సారణా! నీవు వెంటనే సేనాధ్యక్షుని యొద్దకేగి కన్యాంతఃపురంబును గాలించి వెదకి అచట దాగియున్న పురుషుని పట్టి కట్టి తెమ్మని మా యాజ్ఞగాఁ జెప్పుము. వానిం దెచ్చువఱకు మేమిచటనే యుందుముగాన నతిత్వరితముగఁ బొమ్ము. ముమ్మాటికిదియే యాజ్ఞ. [సారణుఁడు నిష్క్రమించును]

కుంభా! అసురాధిపా! తమపేరు విన్నమాత్రమున సమస్తసురాసురులును గడగడలాడుచుండ నీసమయమున నెవ్వఁడు మన కన్యాంతఃపురమునఁ బ్రవేశించుటకు సాహసింపఁగలఁడు? ఇదియంతయు నొక మాయవలెఁ గానవచ్చుచున్నది. ఆపురుషుఁడు నీకల్లుఁడు కాఁదగియుండును. లేనిచో మనయుష వరించునా? మఱియు నతఁడసమానబలుఁడుగానోపు. లేనిచో నింతకాలము వెరపావంతయును లేక మనకన్యాంతఃపురమున నుండ సాహసించునా?

సారణు! [భయాకంపితగాత్రుఁడై ప్రవేశించి] మహాప్రభో! కొంపమునిఁగినది. దేవరవారియాజ్ఞను దెలిసిన వెంటనే సేనాధిపతి కొంతసేనతో వెడలెను. అతఁడంతిపురివంటియుండు నాయుధాగారముకడ కేఁగునంతకే సుకుమారశరీరుఁడగు నొక బాలుఁడచటి కావలివారిం జంపి పలయు నాయుధంబుల గ్రహించి సింగపుంగొదమవలె లంఘించి మనవారిపైఁబడి కిమ్మనక సేనలనెల్ల చించి చెండాడిన మనవారెల్ల దైన్యంబునొంది చేఁదరిగి వెరచి పరచుచున్నారు. దేవరవారికీసంగతిం దెలుప నేనిటకే తెంచితిని. తమ చిత్తము.

బాణు॥ కోపోద్దీపిత చేతస్కుండై భీషణకరవాలము కేలంబూని కుంభాండుండు వెంటరా కన్యాంతఃపురికేగును.

ఉష॥ నాథా! నేను మిగుల భారపాటుగావించి మీకిట్టి పోరాటము తెచ్చిపెట్టితిని. పార్వతీదేవి యాజ్ఞానుసారము మన పరిణయమైనది గాన నామెయే ముందువచ్చు నాపదలకు కాపుదలగా వించుననుకొంటిని. ఆమెయే నాతండ్రినిమందలించి మనవివాహము విఖ్యాతముగగావించుననుకొంటిని. ఆవిషయమున నామెతూష్ణీభావము వహించినది. నాతండ్రియు యుక్తాయుక్తముల నించుకేనియు నాలోచింపక కోపిష్ఠియై మిమ్ము రూపుమాపనెంచి విఫలప్రయత్నుండై దండతాడిత భుజంగంబువలె మండిపడుచు భీషణకరవాలంబు కేలందాల్చి యిటె వచ్చుచున్నాడు. మీరును వానికి దీసిపోవువారుకారని యెరుంగుదును. గాని మా జనకునిది స్థానబలము. మీరొంటరిగానున్నారు. మఱియు నిపుడె ఘోర యుద్ధమొనరించి యలసియున్నారు. మీకు జయంబు సందేహాస్పదమని నాచిత్తం బుత్తలపాటు నందుచున్నది. నేను తిరస్కరిణీవిద్యయు, నంతరిక్షగమనంబును నెరుంగుదును. గాన మన మొరులకంటం బడకుండ ద్వారకానగరంబునకుంబోయి కార్యసాధనం గావించుకొనుటమేలని తోచుచున్నది.

అని॥ ప్రేయసీ! నీవాక్యములు యుక్తి యుక్తములే గాని ప్రాణముల కాశించి వెన్నిచ్చిపాఱట శూర ధర్మము కాదు.

శా॥ నా కేలన్ గరవాలమున్న విని మో * నాకశిరోరత్న, నా!
పాకారిప్రముఖాదులై నను భయ * భ్రాంతాత్ములై నల్దిశల్
జీకాకై పరువెత్తఁ జేసినను శ్రీ * కృష్ణుండు నన్నెచ్చర
త్నోకాంతుండెనఁ గొందికుండ నిపుడే * చూపింతు నా శౌర్యమున్

బాణేశ్వరీ! నీవు లోనికరుగుము. నేను నీజకుని పరాక్రమం బెట్టిదియో యించుక చూచెదను. (బాణు నెదుర్కొనును)

బా. వీడు చూచుటకు బాలుఁడుగాని యస్త్రవిద్యయం దారితేరిన పరాక్రమశాలివలెఁ గానవచ్చుచున్నాఁడు. నేను వేయి చేతులతో నంపవెల్లి గురిపింపఁ దనరెండు చేతులతోడనే మాయించుచున్నాఁడు. అమోఘములగు నాయస్త్ర శస్త్రములన్నియు వీని యెడ వ్యర్థములైనవి. దేవేంద్రాది దిక్పాలు రందరితో యుద్ధములు గావించితిని. నాయెదుట నెల్లరుఁ దల్లడిల్లి పరచువారేగాని, నిలుచువారు లేరని గర్వించితిని. వీఁడు నన్నెదుర్కొని నన్ను నొప్పించుచున్నాఁడు. మనుజ బాలకునకు వెరచి పరచు నాప్రతాప మంతయు మంటఁ గలసెనా? ఏమిచేయుదును. ఇఁకనున్న దొక యుపాయమే (నాగాస్త్రమును వింట సంధించి)

గీ॥ సత్యశీలుండు నను గన్న * జనకుఁ డేని
హరున కేనొక భక్తుండ * నగుదు నేని
యీశరం బనిరుద్ధుని * పాశములయి
బంధితుని జేసి నన్నుఁ గా * పాడుఁ గాత

(అని విడుచును)

అనిరుద్ధుఁడు నాగపాశములచే బంధింపఁ బడును.

బ్రహ్మపుర మహిళా సమాజము.

ఈ సమాజము సుమారు పదునారు వత్సరములకు పూర్వమున స్థాపింపఁబడినది. ఇయ్యది మొట్టమొదట గవర్నమెంటు బాలికా పాఠశాలలో జరుపఁబడుచుండెను. సమాజ సభలు వచ్చుట సక్రమముగా జరుపుకొనుటకు సంభవించుచుండు ప్రతిబంధకములను పరిశీలించి కీర్తిశేషులై, గౌరవనీయులగు మ॥ రా॥ గాడె రాఘవరావుపంతులుగారి ధర్మపత్నియగు చూడికుడుతమ్మగారు సుమారు మూడువేల రూప్యములవరకు వెచ్చించి పురస్త్రీల యుపయోగార్థమై పట్టణమునకు మధ్యసీమనొక భవనము గట్టించియిచ్చి తమ సోదరీవాత్సల్యమును, స్త్రీవిద్యాభిమానమును, ధర్మకార్యాచరణశీలమును, సహజౌదార్యమును వెల్లడించిరి. ఈభవనము డాక్టరు కమలాకర్గారిచే తెరవఁబడి శుక్లపక్ష క్షపాకరునివలె దినదినాభ్యుదయమందు స్త్రీవిద్యాభ్యుదయకరములగు నుద్యమములఁ గావించుచు నా పతివ్రతాశిరోమణి యశంబును దశదిశల వ్యాపింపఁ జేయుచుండెను. ఇటులనల్లారుముద్దుగాఁ బెంపఁబడుచున్న సమాజబాలికా దురదృష్టవశమున చూడికుడుతమ్మగారికి పతివియోగ దుఃఖము ప్రాప్తించుటచే నామెతోగూడ నీసమాజబాలయుఁ గృశింపఁజొచ్చినది. ఇందుఁతోబాటు దీనికంగముగా శ్రీమతి విజయలక్ష్మమ్మగారిచే నొసఁగఁబడిన పుస్తకభాండాగారమును నొకమూలఁ బడినది. గాన నో బ్రహ్మపుర పురంధ్రీరత్నములారా! మీలో ననేకులు విద్యావతులు, త్యాగశీలురు, సోదరీజన శ్రేయోభిలాషలు, సకలోద్యమాభిమానినీయులు, లక్ష్మీపుత్రికలును గలరు. అట్టి సోదరీమణులెల్లరు సమాజబాల నిటుల నాదరింపకపోవుట నలుగురవిన్న నగుబాటుగాదా? జగ

మఱియు భారతమాతనుద్ధరింపఁ గంకణముగట్టి మీ హీనసమాజబాలనయున నుద్ధరింపఁగడంగుడు. మనసమాజము ఆంధ్రదేశ సమాజములలో మిన్నయగునింపుడు. సద్విద్యయు, భగవద్భక్తియు తోటిసోదరీమణులకు నేర్పుడు. స్త్రీవిద్యాభ్యుదయకరంబులును, పట్టుకారోగ్యప్రదంబులునగు విషయములను చర్చింపుడు

ఎవరియింట్లలో వారు చదువుకొనఁగూడదా యందురేమో! అట్లనుట ధర్మము కాదు. మనము సర్వజ్ఞులము కాము గాన నొకగ్రంథము నవలోకించునపుడనేక సంధియంబులు పొడమువచ్చును. వానిని నివారించుకొనుటయే గ్రంథపఠనాఫలితము. మరియు మనజీవితముయొక్క యస్థిరత్వమునుగూర్చియు జీవితకాలములో మన మొనరింపవలసిన పనులంగూర్చియు మన పూర్వపు సతీతిలకము లెందునలన సంతటి మహిమాన్వితలై వారు గతించియు వారికీర్తిని చిరస్థాయిగా నిలుపఁగలిగిరో మొదలగువిషయముల నన్యోన్యసహాయ్యమునఁ జర్చించుకొనుచు సత్వగుణవరిధానులమై యాత్మాభివృద్ధి నందవలయును. అజ్ఞానాంధకారమునఁ బడియుండు సోదరీమణుల నుద్ధరించుటకందర మొకచోఁగూడి ప్రయత్నించి పరార్థపరులము గావలయునుగాని, మనయింటఁగూర్చుండి స్వార్థపరులమగుట వ్యర్థజీవనమని నాయభిప్రాయము గాన వారమున కొకసారయిన సమాజభవనము నలంకరించుటకు బ్రయత్నింపుడు. మనము సఫలీకృతప్రయత్నులమగునటుల పరమ దయా వశుం డగు పరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁ గాత!

—:o:—

కాలచక్రము.

శ్రీయుత సాతుమహంతి ఈశ్వరప్రసాదరావుగారు

—(o)—(o)—(o)—

గీ॥ ధర్మసంస్థాపనాపర * తంత్రులయిన । పాండవేయాగ్రజాది
సం * భావ్యులెల్ల । నేల; చిరకీర్తిశాలివై * గ్రాలుచుండు
కాలచక్రమునకు నెట్టి * గతులు గలిఁగె.

గీ॥ వేదములుమారె, గ్రతువుల * పేరుతంలె । ధర్మములుమా
రె నియమిత * కర్మలడఁగె । జ్ఞానమడిజారె నజ్ఞాన * మూన
జేరె। గాలచక్రమునకు నెట్టి * గతులు గలిఁగె.

గీ॥ సత్యమేపోయె పాపమే * సత్యమాయె। కల్లపరిపూర్ణ మా
యె దు * ష్కర్మమనిన। సత్వగుణమాయె లోకమే * సమ
సిపోయె। కాలచక్రమునకు నెట్టి * గతులు గలిఁగె.

గీ॥ జాతియనుమాట పేగయ్యె * నీతి కోటె। లోకనికిన్ దూరమ
య్యెను * నోసరఁగలుఁగు। ధర్మములటన్న యవితమ * దా
ఁబట్టె। కాలచక్రమునకు నెట్టి * గతులు గలిఁగె.

గీ॥ పండితులమాట సభలోన * పన్ని తరగె
పరమశుంఠలు పూజ్యులై * పరగుచుండ్రి
న్యాయమడవిని జేరెన * న్యాయమొసఁగె
కాలచక్రమునకు నెట్టి * గతులు గలిఁగె.

వార్తలు

నీలివార్తా పత్రిక :— కాగితములు చౌకగా లభించు చుండెనని యొక వార్తాపత్రిక నీలిరంగు కాగితములనుపయోగించుచున్నదట. అదియే కాబోలు నీలివార్తా పత్రిక

ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రికయొక్క ద్వాదశవార్షికోత్సవసభ ఈసంవత్సరము అక్టోబరు 13, 14 తేదీలలో తునిలో జరుపబడును. ఈసభకు మ॥ రా॥ రా॥ విక్రమదేవవర్మ బహదూరువారు అధ్యక్షులు.

మైలాపూరులో నెలకొల్పబడిన స్త్రీసేవాసదనమునకు శాఖగా శిశుక్షేమరక్షక కేంద్రసభయొకటి యేర్పరుపబడినది. ఈశిశురక్షక కేంద్రసంఘము శిశుక్షేమము నరయును. సదా వారి యారోగ్యాభివృద్ధికి పాటుబడును. చెన్నపురి రాష్ట్ర గవర్నరు భార్య విల్లింగ్డన్ సతీమణిగారు ఈసెప్టెంబరు 8 తేదీనాడుదయము 7-4 గంటలకు ఈశిశురక్షకసంఘమును సందర్శించిరి. కార్యక్రమమును అచ్చోట జరుపుచుండు స్త్రీల ఉత్సాహము వీరిసందర్శనముచే నినుమడించినది.

కీర్తిశేషులైన శాకమూరు లక్ష్మిదేవమ్మగారు:

వీరిటీవల గుంటూరులో స్వర్గస్థులైరి. ఈమె గుంటూరు అరండలుపేటలో ఒకగొప్పసత్రమును నిర్మించిరి. అప్పుడు స్త్రీవిద్యార్థులకు వసతిగా వాడుకొనబడుచున్నది. స్త్రీయైనను విశాలహృదయము గలవారు. వీరిదాతృత్వము ప్రశంసార్హము,

సచిత్రము!! సచిత్రము!!

నేఁడే చందాదారులుగాఁ జేరుఁడు.

ఆంధ్రమున హాస్యరసపత్రికలు లేని కొఱఁతను దీర్చినదని పండితులచేతను, పత్రికలచేతను కొనియాడఁబడినది.

నవ్వులతోఁట.

సాంఘిక నైతిక రాజకీయవ్యవహారములను హాస్యరసమున విమర్శించుచు సచిత్రముగా ప్రతిబుధవారమును వెలువడుచున్నది. చందాస్వల్పము. వీ. పీ. ఖర్చులుగాక సంవత్సర చందా రు 2—8—0 మాత్రమే. శాంపిల్ పత్రిక ఉచితము.

వలయువారు,
నవ్వులతోఁట పత్రికాకార్యాలయము,
మచిలీపట్నం, (కృష్ణా)

—౦—

సాహితి.

నూతనసాహితీశక్తికలను వెదజల్లుమాసపత్రిక. చక్కని కథలను, సొగసయిన గీతములను, మంచిమంచికవులు, కర్తలు వ్రాయుచుందురు. సాహితీ ప్రతిభాండారమునందును భాషాసేవకుని గృహమునందును ఉండదగిన పత్రిక. బెజవాడ శారదా భాండార ముద్రాలయమునందు వెలువడును.

వలయువారు—
సాహితీపత్రిక, బెజవాడ.

కమల

ఇది 'గోల్డుస్మిత్' అను ఆంగ్లేయకవివర్యునిచే వ్రాయబడిన 'హెర్మిట్', అను దానిననుసరించి ముద్దులుమూటగట్టుచుండు శైలిలో రసవంతమగు గీతపద్యములతో వ్రాయబడినది. ఇందొక రాజపుత్రిక తాను ప్రేమించుకొనిన సాధుని ధనమదాంధతచే మొదట గనమనస్కురాలై పరిణయమాడకుండుటయు, పిదప కొంతవడికి పశ్చాత్తాపమునొంది వానినె వరింప వనులకొరకై యడవిలో నష్టకష్టములుబడి మరల ప్రేమించుటయు, జరిగి తీరవలెను. వెల రు 0-2-0

శ్రీ వరలక్ష్మీ శతకము.

ఇది లక్ష్మీభక్తుల కత్యంతతోపయుక్తముగ భక్తిరస ప్రధానముగ పద్యములచే నొప్పు నూతనశతకము. ఇంటియందు కాక నిండు నీతి మత సంబంధ విషయికములగు పద్యములుకూడగలవు శైలిమృదుమధురము వెల రు 0-2-0

శ్రీ మహాలక్ష్మీ పూజపాటలు.

ఇందు శ్రీమతి శర్మపల్లె వెంకటరమణమ్మ గారిచే నప్పుడప్పుడు రచియింపబడి క్రమపరింపబడిన పూజపాటలు మంగళ హారతులు, కొన్నిటిక్రింద ప్రకటింప బడినవి వెల రు 0-[illegible]-0

ఏకాంత సేవకీర్తనలు.

ఇందు గౌరీశంకరుల గొబ్బిళ్ళు, శ్రీకృష్ణ గానముల గొబ్బిళ్ళు, ప్రణయ కలహములు, తిరుపతి మొదలగు పుణ్యక్షేత్రముల యందు ఉపయోగపడు సేవావిశేషములు సంపాద్యరూపముగా రచియింపబడిన కీర్తనలును అదిగాక భక్తికీర్తనలను గలవు. వెల రు 0-[illegible]-0

కాంచనమాల.

ఇదియొక చక్కని నాటకము. ఇందు ఔరంగజేబు పుత్రికయగు కాంచనమాలకును, మహారాష్ట్రవీరుడగు శివాజీకిని జరిగిన విచిత్రవివాహము, ఔరంగజేబు శివాజీలకు జరిగిన సంభాషణము, మహారాష్ట్ర మహమ్మదీయ యుద్ధము. శివాజీ చెరనుండి తప్పించుకొనుట, మొదలగునంశములు. పాత్రమును గొనవలయు జదివినగాని విడువబుద్ధి పుట్టనేరదు. వెల రు 0—8—0

మా ఆంధ్రలక్ష్మీ చందాదారులకును, పుస్తక భాండాగారములకును సగము వెలకు యీగ్రంథము లివ్వబడును.

ఆంధ్రలక్ష్మీ కార్యాలయము, బరంపురము, గంజాంజిల్లా

ప్రకటన.

జీతముపైనగాని మందికమీషను పద్ధతినిగాని ప్రతి జిల్లాయందును, చందాదారులను కూర్చి ఆంధ్రలక్ష్మీ మాసపత్రికకు విశేషవ్యాప్తి యొనర్పగల నమ్మకమైనయేజంట్లు కావలెను వివరములు వలయువారు వ్రాసికొనుగోన వలెను

మేనేజరు,

ఆంధ్రలక్ష్మీ కార్యస్థానము,

కోటవీధి బరంపురం. (గంజాంజిల్లా)

ఆంధ్రలక్ష్మి

ఇది స్త్రీల యుపయోగార్థమై ప్రచురింపఁబడు మాసపత్రిక ఇందు పూర్వసాధ్వీమణుల చరిత్రములు, విద్యావతులై పేరుఁ గాంచిన నవీననారీమణుల చరిత్రములు, సుబోధకములగు చిన్ననవలలు, కథలు, నాటకములు, పాటలు మొదలగు స్త్రీలకుపయుక్తములగు పెక్కు విషయములు ప్రకటింపఁబడును అవ్వాని స్త్రీవిద్యాభిమానులగు పండితులవల్లను, విదుషీమణులవల్లనున్ను వ్రాయఁబడుచుండును

చం దా దా రు లు

పోషకులకు సం॥రం॥	రు 10—0—0 లు
సహాయులకు	5—0—0
చందాదారులకు	2—0—0
విడిప్రతి	0—1—0

ప్ర క ట న రే ట్లు

నెలకు నిండుపుటకు	రు 2-0-0	సంవత్సరమునకు	20-0-0
పంక్తి 1కి	0-2-0	ఆరుమాసములకు	11-0-0

శ్రీమతి కళ్ళేపల్లె వెంకటరమణమ్మ
పత్రికాధిపురాలు. కం॥ విహారివీధి, బరంపురం (గంజాంజిల్లా)

Printed and Published By K. Sivaramiah
At the Andhra Lakshmi Press, Berhampore Ganjam (Dt)

19	అక్టోబరు.				23
ఆది......	❁	7	14	21	28
సోమ......	1	8	15	22	29
మంగళ...	2	9	16	23	30
బుధ......	3	10. అమావాస్య	17	O పౌర్ణమి	31
గురు......	4	11	18	25	❁
శుక్ర......	5	12	19	26	❁
శని	6	13	20 ఏకాదశి	27 అట్లతదియ	❁